

розслідування самовільного зайняття земельної ділянки та самовільного будівництва вимагає проведення будівельно-технічної експертизи [7, с. 242—243].

Зазначене є цілком доречним, адже найбільш типовим видом експертизи у методиці розслідування самовільного зайняття земельної ділянки та самовільного будівництва є судова будівельно-технічна експертиза. Завдання, які вона вирішує, можна умовно поділити на чотири категорії: 1) дослідження об'єктів нерухомості, будівельних матеріалів, конструкцій і відповідних документів; 2) розподіл земель та визначення порядку користування земельними ділянками; 3) визначення оціночної вартості будівельних об'єктів та споруд; 4) оцінка земельних ділянок. Водночас, призначають також окремі види інженерно-технічних експертиз (земельнотехнічна і будівельно-оціночна) та ґрунтознавчу експертизу, оскільки їхнє проведення є найбільш притаманним для розслідування цього виду кримінального правопорушення [8, с. 107—108].

На наш погляд, призначення та проведення судових експертиз під час розслідування самовільного зайняття земельної ділянки та самовільного будівництва не обмежується зазначеними видами. Специфіка цього кримінального правопорушення передбачає призначення технічної експертизи документів, адже нерідко виникають сумніви у достовірності підписів, які засвідчують право володіння, розпорядження земельною ділянкою або факту законності будівельної споруди. У цьому аспекті технічну експертизу документів проводять із метою встановлення: 1) давності виготовлення документів; 2) послідовності нанесення реквізитів документа; 3) способу виготовлення документів; 4) підтвердження факту, травлення, виправлення та ін.

Отже, судові експертизи (поряд із слідчими діями) займають одну з ключових ланок у структурі тактичних операцій, адже їхні рекомендації мають вагомий вплив на удосконалення розслідування зазначеного кримінального правопорушення. Тому подальше дослідження призначення та проведення судових експертиз у тактичних операціях під час розслідування самовільного зайняття земельної ділянки та самовільного будівництва є перспективним напрямом оптимізації цього процесу.

Список використаних джерел

1. Шепітько В. Ю. Використання тактичних операцій у слідчій діяльності: теоретико-прикладні проблеми. Вибрані твори. Харків : Апостіль, 2010. 576 с.
2. Авдєєва Г. К. Проблеми використання спеціальних знань у змагальному кримінальному судочинстві України // Протидія злочинності: теорія та практика : мат-ли VII Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 19.10.2016). Київ, 2016. С. 83—87.
3. Шепітько В. Ю., Журавель В. А., Коновалова В. О. та ін. Криміналістика: підручник : у 2 т. Т. 1 / за ред. В. Ю. Шепітька. Харків : Право, 2019. 450 с.
4. Марченко М. Ю. Запобігання самовільному зайняттю земельної ділянки та самовільному будівництву : монографія. Харків : Кроссрод, 2014. 210 с.
5. Журавель В. А. Тактичні операції в системі криміналістичних засобів протидії злочинності. Вибрані твори. Харків : Апостіль, 2016. С. 186—193.
6. Шевчук В. М. Формування тактичних операцій у криміналістиці: актуальні проблеми сьогодення // Проблеми законності: респ. міжвід. наук. зб. Харків: Нац. юрид. акад. України, 2004. С. 83—89.
7. Дякін Я. О. Типові версії у справах про злочини в сфері земельних відносин // Форум права. 2011. № 4. С. 240—246.
8. Татарин Н. М., Пряхін Є. В. Методика розслідування самовільного зайняття земельної ділянки та самовільного будівництва : монографія. Львів : ЛДУВС, 2019. 192 с.

І. В. Губанова,

завідувач сектору ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса», м. Харків, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7981-0545>, e-mail: irinarybalchenko1999@gmail.com

ЩОДО ПИТАНЬ КОМПЛЕКСНОГО АНАЛІЗУ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ЕКСПЕРТИЗ

Анотація. У період пандемії, спричиненої коронавірусною інфекцією COVID-19, відчутними стали такі економічні явища, як банкрутство, ліквідація, неплатоспроможність підприємств, тому особливу увагу необхідно приділяти аналізу фінансового стану підприємства.

Ключові слова: фінансовий стан; фінансовий аналіз; судова економічна експертиза.

Abstract. While pandemic caused by the coronavirus infection COVID-19, such economic phenomena as bankruptcy, liquidation, insolvency of enterprises became noticeable, so special attention should be paid to the analysis of financial enterprise condition.

Keywords: financial condition; financial analysis; forensic economic analysis.

Аннотация. В период пандемии, вызванной короновирусной инфекцией COVID-19, стали ощутимыми такие экономические процессы, как банкротства, ликвидация, неплатёжеспособность предприятия, поэтому особое

внимание необходимо уделять анализу финансового состояния предприятия.

Ключевые слова: финансовое состояние; финансовый анализ; судебная экономическая экспертиза.

На сьогодні фінансовий аналіз є особливо актуальним, оскільки вивчає сукупність фінансових ресурсів, яка характеризується визначеною системою показників їх наявності, розміщення та використання [1, с.15]. Крім того, фінансовий аналіз — це система знань про методи й організаційні форми його проведення.

Отже, фінансовий аналіз полягає не лише у дослідженні фінансових ресурсів та їх потоків, а й методики їх аналізу та оцінки.

Фінансовий аналіз оцінює систему способів накопичення, опрацювання, трансформації та використання інформації фінансового характеру з метою забезпечення життєдіяльності господарюючого суб'єкта в несприятливих ринкових умовах і загостренні конкуренції [2].

Фінансовий аналіз передбачає проведення дослідження фінансового стану підприємства, який визначають як «сукупність показників, що відображають наявність, розміщення і використання ресурсів підприємства, реальні і потенційні його можливості» [3].

Питання систематизації підходів до трактування поняття «фінансовий стан підприємства» розглядали такі науковці, як І. О. Бланк, В. В. Осмоловський, М. Я. Коробов, Г. В. Савицька та ін. Вони виділили кілька найактуальніших дефініцій, визначаючи це поняття як комплексне, що можна характеризувати системою показників, які відображають наявність, розміщення та використання фінансових ресурсів підприємства.

Останнім часом до експертних установ надходить значна кількість запитів від правоохоронних органів та судів на проведення судових економічних експертиз з питань проведення комплексного аналізу фінансово-господарської діяльності та визначення фінансової неспроможності суб'єктів господарювання.

Експертне завдання, визначене органами досудового слідства та суду, полягає у визначенні основних економічних показників (ліквідність, платоспроможність і прибутковість) господарсько-фінансової діяльності підприємства на дату укладання Договору та аналізуванні на їх підставі стану господарсько-фінансової діяльності.

Під час цих досліджень експерти змушені самостійно формувати їх алгоритми у кожному конкретному випадку, тому що до теперішнього часу була відсутня єдина експертна методика із зазначених питань.

Узагальнений алгоритм дослідження, деталізований відповідно до особливостей комплексного аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств, який передбачає конкретизацію дій експертів на кожному з етапів проведення досліджень, дасть змогу створити єдиний методичний підхід до проведення цих експертиз. Його наведено у Методиці проведення експертиз з питань комплексного аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств, яку розробили Національний науковий центр «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» спільно з Донецьким НДІСЕ та яка нині проходить апробацію.

Результати науково-дослідної роботи призначено для використання в науково-методичній та практичній діяльності експертів-економістів під час проведення судових економічних експертиз щодо комплексного аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств.

Від правильного визначення предмета експертизи залежить практична діяльність експерта, межа його компетенції та коло питань, які він вирішує [4].

Предметом судової економічної експертизи з питань комплексного аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств є розрахунок або підтвердження наданого на дослідження розрахунку економічних показників діяльності підприємств та їх оцінка.

Предмет судової економічної експертизи конкретизують об'єкти судової економічної експертизи, які визначають обсяг, загальні напрямки експертизи, параметри дослідження.

Об'єктом дослідження судової економічної експертизи з питань комплексного аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств – є матеріальні та матеріалізовані носії інформації, що досліджуються судовим експертом засобами спеціальних знань в межах предмета експертного дослідження: матеріальні носії інформації, документи податкового та бухгалтерського обліку, фінансова звітність підприємств.

Об'єктами досліджень судової економічної експертизи з питань комплексного аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств, можуть документи фінансової звітності, що містить інформацію про фінансовий стан та результати діяльності підприємства, а саме: баланси; звіти про фінансові результати; звіти про рух грошових коштів; звіти про власний капітал; реєстри бухгалтерського обліку; податкова звітність.

Не належать до об'єктів дослідження експерта-економіста, а є джерелом інформації акти документальної перевірки контролюючих органів.

Завдання судової експертизи відображено в питаннях, поставлених на вирішення органом (особою), який призначив експертизу, або експертом в порядку експертної ініціативи в межах предмета експертизи [5].

Під час проведення експертиз (експертних досліджень) з метою виконання певного експертного завдання експерти застосовують відповідні методи дослідження [6].

Виконуючи судові економічні експертизи, необхідно висновки обґрунтовувати показниками фінансової діяльності підприємств, порядок розрахунку яких передбачено затвердженими нормативними документами (наприклад, Методика аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств державного сектору економіки, затверджена наказом Міністерства фінансів України від 14.02.2006 р. № 170, Порядок проведення оцінки фінансового стану потенційного бенефіціара інвестиційного проекту, реалізація якого передбачається на умовах фінансової самоокупності, а також визначення виду забезпечення для обслуговування та погашення позики, наданої за рахунок коштів міжнародних фінансових організацій, обслуговування якої здійснюватиметься за рахунок коштів бенефіціара, затверджений наказом Міністерства фінансів України від 14.07.2016 р. № 616, Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства, затверджені наказом Міністерства економіки України від 19.01.2006 р. № 14 (у редакції наказу Міністерства економіки України від 26.10.2010 р. № 1361). Інші показники, наявні у загальній теорії фінансового аналізу, можна розраховувати для виконання допоміжної функції.

Список використаних джерел

1. Лахтіонова Л. А. Фінансовий аналіз сільськогосподарських підприємств : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2004. 365с.
2. Тарасенко І. О., Любенко Н. М. Фінанси підприємств : підруч. для студентів ВНЗ. Київ : Київ. нац. ун-т технологій та дизайну, 2015. 359 с.
3. Бланк І. О., Ситник Г. В. Управління фінансами підприємств і об'єднань : підручник. Київ : КНТЕУ. 2006. 780 с.

4. Методи, способи та прийоми, які використовуються при проведенні судово-економічних експертиз: звіт про НДР (закл. / кер. Н. Ф. Водоп'ян, викон.: Т. О. Саніна, Т. М. Хрущ, Н. М. Кушакова та ін. / Дніпропетровськ : Дніпропетровський НДІСЕ, 2003. 57 с.
5. Про судову експертизу : закон України від 25.02.1994 р. № 4038-XII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4038-12> (дата звернення: 03.02.2021).
6. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень : наказ Мін'юсту України від 08.10.1998 р. № 53/5. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98> (дата звернення: 15.02.2021).

В. М. Губарева,

провідний судовий експерт ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса», м. Харків, Україна,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1425-4469>, e-mail: victoriy2006@ukr.net

Г. А. Сич,

науковий співробітник ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса», м. Харків, Україна,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7915-3506>, e-mail: anna82017@ukr.net

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ТОВАРОЗНАВЧИХ ЕКСПЕРТИЗ З ДОСЛІДЖЕННЯ МАРКУВАННЯ М'ЯСА З УРАХУВАННЯМ ЗМІН У НОРМАТИВНИХ ДОКУМЕНТАХ НА ЦЮ ГРУПУ ТОВАРІВ

Анотація. Розглянуто особливості проведення товарознавчих експертиз з визначення відповідності маркування м'яса вимогам нормативних документів, які є чинними на території України. Звернено увагу на зміни у деяких нормативних документах у зазначеній групі товарів.

Ключові слова: клеймо, штамп, маркування, м'ясо, товарознавча експертиза.

Abstract. Peculiarities of forensic commodity examinations to determine the conformity of meat labeling requirements with regulatory documents in force at this time in Ukraine are outlined. Attention is drawn to changes in some regulations for this group of goods.

Keywords: mark, stamp, labeling, meat, forensic commodity examination.

Аннотация. Рассмотрены особенности проведения товароведческих экспертиз по определению соответствия маркировки мяса требованиям нормативных документов, действующих на территории Украины. Обращено внимание на изменения в некоторых нормативных документах по указанной группе товаров.

Ключевые слова: клеймо, штамп, маркировка, мясо, товароведческая экспертиза.

Визначення якості м'яса та м'ясної продукції відбувається під час проведення експертиз у межах кримінальних проваджень, адміністративних справ, оскільки на ринку м'яса та м'ясопродуктів нерідко зустрічається продукція, якість і маркування якої не відповідають нормативно-правовим актам України на цю групу товарів. У таких випадках (окрім ветеринарно-санітарної, екологічної, мікробіологічної залежно від конкретних обставин) призначають товарознавчу експертизу, на вирішення якої ставлять питання щодо відповідності пакування та маркування (клеймо, штамп) вимогам нормативно-правових документів на цю групу товарів.

Під час проведення експертиз щодо відповідності пакування та маркування вимогам нормативно-правових документів на розглянуту групу товарів об'єктами товарознавчого дослідження є реквізити маркування — форма, розміри, зміст клейм і штампів, а також реквізити маркування на пакуванні та етикетках. Цей вид досліджень

проводять здебільше шляхом вивчення наданих зразків етикеток, опису та фотографій клейм і штампів [1].

Поняття маркування товару визначено у ДСТУ 3993-2000 Товарознавство. Терміни та визначення [2]. Маркування товару — ідентифікаційна умовна позначка на кожній одиниці (партії) товару з інформацією відповідно до вимог чинних нормативних документів.

Досліджуючи пакування та маркування м'яса, експертам-товарознавцям слід звернути увагу на зміни в деяких нормативних документах на цю групу товарів. Так, вимоги до маркування м'яса, викладені у підручниках до 2012 р. та розділі 4.6 Методичних рекомендацій з питань призначення та проведення судових товарознавчих експертиз з оцінки худоби, птиці та інших живих тварин — об'єктів господарювання, за деякими пунктами змінилися. Це пов'язано з тим, що втратив чинність наказ Головного державного інспектора ветеринарної медицини України від 12.06.1997 р. № 19 «Про затвердження Інструкції по клеймуванню м'яса». Використовуючи ці методики та підручники та визначаючи відповідність маркування нормативним документам на цю групу товарів, експертам-товарознавцям слід орієнтуватися на актуальні (чинні) редакції нормативно-правових актів, які діють на території України.

Відповідно до Закону України «Про безпечність та якість харчових продуктів» [3] і з метою забезпечення суб'єктами господарювання на ринку м'яса належної якості харчових продуктів для захисту життя і здоров'я людини затверджена Інструкція з товарознавчої оцінки та маркування м'яса (наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 01.11.2011 р. № 587, зі змінами згідно з наказом від 04.04.2012 р. № 163) [4], яка визначає порядок проведення товарознавчого маркування м'яса в тушах, півтушах або чвертинах усіх видів забійних тварин, а також тушок птиці, кролів і нутрій.

Слід зазначити, що товарознавчу оцінку згідно із зазначеною інструкцією слід проводити лише за наявності позначки придатності, яка підтверджує проведення державної ветеринарно-санітарної експертизи та проставлена відповідно до наказу Державного комітету